

GOA's tyveårsjubileum 28.11.2011

Tema: Kan gjeldsordningsloven avhjelpe dagens gjeldsproblemer?

STIKKORDMESSIG SAMMENDRAG

- Da gjeldsordningsloven kom i 1993 var hovedproblemet boliggjeld. Poppes undersøkelser, som startet allerede i 1994, viste at nærmere 80 % av gjelden i ordningene hadde sammenheng med bolig.

De fleste som hadde gjeldsproblemer den gang var altså helst rammet av nedgangstider og boligprisfall, og var ikke en spesielt utsatt gruppe når det gjaldt sosiale problemer ellers. Det var også lite fokus på den siden av saken.

En løsning av gjeldsproblemene ville dermed også i de fleste tilfeller føre til at skyldneren fikk "kontroll" over sin økonomi, slik gjeldsordningslovens formål er uttrykt.

- I dag er situasjonen annerledes. Tapsbringende boligsalg hører til sjeldenhetene, og gjeldsproblemene henger mer sammen med havarert næringsvirksomhet og særlig – forbruksgjeld. Dette har blitt beskrevet som at vanskene mer har sin årsak på "individnivå".

En kan spørre seg om hvorfor saksmengden etter loven likevel går i været, når hovedårsaken til gjeldsproblemene nesten er borte. Et viktig forklaringsmoment er nok at så mange flere har gjeld – grunnlaget å "hente fra" er så mye større. En annen forklaring er nok også den store utbredelsen av lettvinde smålån og kredittkort.

Det er også hevet over enhver tvil at mange gjeldstyngede har tilleggsproblemer som rusmiddelmisbruk, psykisk og fysisk sykdom, spilleavhengighet, svak tilknytning til arbeidsmarkedet, osv. Det kan her selvsagt diskuteres hva som er årsak og hva som er virkning.

En ser også nå at mange som har vært gjennom en gjeldsordning fortsetter å ha problemer. Mange pådrar seg ny gjeld og betalingsanmerkninger kort tid etter at en gjeldsordning er gjennomført.

- Det har derfor blitt hevdet at gjeldsordningsloven ikke fyller sitt formål, mange får ikke kontroll over sin økonomi, og situasjonen er like ille en stund etter gjeldsordningen som den var før.

Jeg mener at dette delvis er en forfeilet kritikk av gjeldsordningsloven som sådan. Den tar ikke mål av seg til å være annet enn et instrument for å ordne opp i gjeldsproblemene. Verken lovens innhold eller namsapparatet har virkemidler til å håndtere sosiale problemer, adferdsproblemer og liknende.

Dette betyr ikke at vi skal være fornøyd med tingenes tilstand, men det er neppe – slik enkelte har gått inn for – endringer i gjeldsordningsloven som kan bøte på dette. Gjeldsordningsloven fungerer etter min mening godt – innenfor sine rammer. Den har snart hjulpet nærmere 50 000 personer.

Jeg mener at man da heller bør se på muligheten for å etablere et sterkere samarbeid med det sosiale hjelpeapparat – i praksis NAV. Mange gjeldsordningsskyldnere kunne trolig hatt stort utbytte av økonomisk og sosialfaglig rådgivning i forbindelse med en gjeldsordning.

Det er imidlertid viktig å forstå at dette langt fra gjelder alle. Det må ikke bli slik at alle som ønsker gjeldsordning blir sendt til NAV for råd og veiledning. Namsmennene bør kunne skille ut de som har tilleggsproblemer, og tilby dem, eventuelt sette dem i kontakt med NAV, og dette må selvsagt være frivillig. Samtidig må namsmennene vurdere om det – i hvert fall på det aktuelle tidspunkt – er hensiktsmessig å igangsette en gjeldsordning for en skyldner med uløste tilleggsproblemer.

Et prosjekt som nylig er avsluttet ved NAV i Trondheim viser at dette kan være veien å gå, og det er et spørsmål som vi nå ser nærmere på.

Samtidig arbeider vi med endringer i gjeldsordningsloven som vil gjøre det lettere for ressursvake grupper både å komme inn under loven og å gjennomføre en ordning.

- Et annet spørsmål er om vi bør sette et enda sterkere fokus på forebygging. Mange mener at tilgangen til lån og kreditt er for stor, og at overforgjelding i utgangspunktet – og ikke etterfølgende inntektsbortfall – blir en stadig viktigere årsak til gjeldsproblemene.

Det er på denne bakgrunn vi ser nærmere på muligheten for å registrere gjeld slik at kreditorene kan få et bedre grunnlag for sin kredittvurdering. Det er jo akkumuleringen av gjeld som først og fremst skaper problemer. De færreste kommer i vanskeligheter som følge av ett kredittkort eller ett forbrukslån.

- Vi går nå inn i usikre tider. De første meldingene om industrinedleggelse som følge av situasjonen i Europa har nå kommet. Kanskje vil vi se en økning i arbeidsledigheten i tiden som kommer. Dette kan også få betydning for boligprisene. Disse forholdene vet vi gir grobunn for økte gjeldsproblemer.

Det er derfor viktig at Gjeldsoffer-Alliansen forsetter sitt arbeide som vaktbikkje og pådriver på dette feltet, og jeg ønsker dere lykke til med det fremtidige arbeidet. Bengt Scheldt har selv sagt at han håper Gjeldsoffer-Alliansen skal bli overflødig i fremtiden. Jeg tror dessverre ikke dette ønsket noen gang går i oppfyllelse.

Takk for oppmerksomheten!

